

Filmová distribuce a její přesahy

Konference Fascinace

3. ročník, 25. – 26. října 2017, Mezinárodní festival dokumentárního filmu Ji.hlava

Potřetí se během festivalu dokumentárního filmu Ji.hlava uskutečnila Konference Fascinace, setkání distributorů, kurátorů a festivalových dramaturgů, kteří se zabývají prezentací experimentálních filmů. Tentokrát mělo být hlavním tématem odhalování akvizičních strategií a hledání nových talentů.

Jak známo, součástí jihlavské dramaturgie jsou dlouhodobě soutěžní sekce Fascinace a Fascinace: Exprmntl.cz, jež jsou zaměřeny na možnosti experimentálních postupů v non-fikční kinematografii. Zmíněné sekce, a spolu s nimi další individuální případy zasahující celé programové spektrum, se podílejí na navazování interdisciplinárního dialogu s tvůrci, jejichž tvorba nemusí být zacílena jednoznačně na kino-distribuci. Tato část festivalové dramaturgie přibližuje praxi uvádění filmů uměleckému provozu, v němž se pracuje v užším kontaktu s autory. Děje se tak mimo jiné proto, že festivalový rámec se s výstavním setkává v rovině specifické „události“, která umožňuje řešit jednotlivé projekce individuálně. Na rozdíl od zavedených distribučních mecha-

nismů doprovází na festival v takových případech daný titul jeho autoři, kteří se pak mohou postarat o specifickou prezentaci. Filmové festivaly, včetně MFDF Ji.hlava, tak získávají „exkluzivní“ program, který se vymyká obvyklým distribučním modelům, a stávají se průnikem nejrůznějších audiovizuálních disciplín. Distribuční strategie odpovídají na nabídku, jakou vytváří aktuální audiovizuální tvorba, stejně jako na poptávku, kterou se profilují festivaly, galerie, muzea nebo i rozhlas, televize a internet. Porovnávání těchto strategií v odborných fórech tak slouží ke sdílení praktických zkušeností a zároveň udržuje živou otázku ontologií médií pohyblivého obrazu.

Kurátorkou všech třech ročníků konference Fascinace byla Andrea Slováková.¹⁾ Zkušenost Andrey Slovákové s dokumentárním a experimentálním filmem z pozice autorky, festivalové dramaturgyně a teoretičky stojí za vznikem této konference, za její tematickou kontinuitou i entuziasmem, s nímž kurátorka organizovala i modelovala všechny ročníky. Intencí i ambicí Konference Fascinace je vytvoření podmínek pro

1) V letech 2005 až 2011 působila ve vedení jihlavského festivalu. Poté byla Andrea Slováková ředitelkou Nakladatelství Akademie múzických umění v Praze a založila nakladatelství Nová beseda. V rámci MFDF Ji.hlava si však nadále ponechala v kompetenci zmiňované experimentální sekce a touto oblastí kinematografie se zabývá rovněž ve své pedagogické a publikační činnosti.

diskuzi o současném filmovém provozu s otevřenou snahou pomoci tvůrcům z východoevropských proveniencí.

V roce 2015 se prvního ročníku zúčastnilo deset zástupců distributorů experimentálního filmu. Tématy, kterými se zabývali, byly akviziční strategie a prolínání oblasti filmu a výtvarného umění. Ředitelé rakouského Sixpacku, kanadské V-tape, britského LUX či finského Av-Arkki osvětlovali, jak probíhá proces přihlašování a posuzování nových děl či jednotlivých autorů a sdíleli své zkušenosti s proměnami distribučního prostoru experimentálních filmů ve vztahu k jiným prezentačním kanálům, nežli jsou kina. Zazněly tak zkušenosti s uváděním filmů v galeriích či v muzeích, ať už v podobě site specific projektů či na internetu. Zmiňovány byly způsoby komunikace distributorů s kurátory a zástupci dalších audiovizuálních platform.²⁾ První ročník inicioval debatu o rozličných formách prezentace experimentálního filmu, která však byla reflektována pouze z perspektivy distributorů.

Rok poté byli již pozváni zástupci filmových festivalů a dalších kulturních institucí, které komunikují s distributory experimentálních filmů nebo se samotnými tvůrci. Desítky panelistů druhého ročníku konference z Francie, Islandu, Japonska, Kanady, Norska, Rakouska, USA a Velké Británie postihla širší škála možností prezentace experimentálního filmu. Debatu odvíjela Andrea Slováková od role kurátorského hlediska ve vztahu ke specializovaným festivalům či prezentačním pohyblivému obrazu v galeriích. Z diskuze vyplynulo, že způsob poskytování, oceňování a prezentace děl v galeriích nemá zatím žádná vžitá pravidla, i když tyto prezentace tvoří u mnohých

distributorů až polovinu zisku.³⁾ Důvodem, proč je pro tento typ komunikace obtížné vytvořit nějaké standardy, jsou výrazně odlišné institucionálně-ekonomické limity, s nimiž jednotlivé subjekty pracují. Ačkoli tedy současnou audiovizuální kulturu charakterizuje stírání hranic díky elektronické komunikaci a obsahům na digitální bázi, zvyková a legislativní zatíženost odlišných institucí udržuje jejich distribuční strategie oddělené.⁴⁾

Další směr diskuze vedl k praktikám rozšiřování portfolia nejen filmových distributorů, které shrnul titlek konferenčního resumé „Od lovu pokladů přes zakázky a rezidenční programy“.⁵⁾ V praxi funguje, že umělci sami nabízejí svá díla konkrétním institucím. Z hlediska rentability však distributoři v akvizici zvažují také položku správného technického zajištění prezentace, která může navýšit celkové náklady, ale i hodnotu díla. V tomto směru mívají výhodu jednonábových videa. Jiným řešením jsou modely „zakázkové tvorby“, v nichž jsou nastaveny limity prezentace, s nimiž se pak lépe pracuje v rámci globálního filmového a uměleckého trhu. Jsou to časově a do jisté míry i tematicky či zdrojově ohraničené veřejné výzvy či rezidenční programy. Jde o způsob, jak již v iniciační fázi procesu ošetřit prezentační modely a zároveň navázat užší vztahy s tvůrci. Téma rozšiřování portfolia naznačilo potenciál pro další diskuzi o možném vlivu galeristů, distributorů a organizátorů festivalů na dotváření děl do podoby, s níž nakonec publikum přichází do kontaktu.

Třetí setkání nad možnostmi prezentace experimentálního filmu se k danému tématu vrátilo, a to v souvislosti s vyhledáváním nově nastupujících

2) Program prvního ročníku Konference Fascinace je dostupný online: <<http://www.dokument-festival.cz/industry/conference-fascinations/2015/>>, [cit. 14. 11. 2017].

3) Citováno z anotace pro audiovizuální záznam uveřejněný na artycok.tv. Dostupné online: <<http://artycok.tv/38280/koference-fascinace-2016/>>, [cit. 14. 11. 2017].

4) Záznam z druhého ročníku Konference Fascinace 2016. Dostupný online: <<http://artycok.tv/38280/koference-fascinace-2016/>>, [cit. 14. 11. 2017]. Artyčok TV natáčela reportáž i na třetím ročníku, která bude rovněž online publikována na artycok.tv.

5) Tereza Swadoschová, Konference Fascinace 2016: expertní analýza. Dostupné online: <<http://www.dokument-festival.cz/industry/conference-fascinations/2016/analiza/>>, [cit. 14. 11. 2017].

cích či dosud opomenutých umělců. Andrea Slováková letošní ročník zaměřila na „hledání a prosazování nových talentů“. ⁶⁾ Tato otázka souvisí s ambicí jihlavského festivalu nabízet systematickou podporu experimentálním tendencím v dokumentární tvorbě a podílet se tak na životaschopnosti tohoto druhu audiovizuální tvorby. Proto také konferenci doplňovala druhá programová část, v níž byla prezentována experimentální díla ze střední a východní Evropy. Ze strany festivalu byla rovněž oficiálně organizována osobní setkání mezi tvůrci a zástupci potenciálních nákupčích. V tomto roce se jednalo o autory zastoupené v soutěžní sekci Exprmntl.cz a o prezentace experimentálních filmařů a umělců z teritoria bývalé Jugoslávie a jejich tvorbu z doby komunismu.

Téma vyhledávání talentů doplňovaly obecnější okruhy možností distribuce, prezentace a prezervace experimentálních filmů a různé způsoby jejich zpřístupňování kurátorům a publiku. K těmto okruhům se vyjádřila většina panelistů již ve svých prezentacích, kde se zaměřili na způsoby, jakými obohacují své portfolio a jak se podílejí na budování odborné i veřejné komunity se zájmem o experimentální pohyblivý obraz. Pojítkem mezi velkými institucemi s dlouhou historií typu The Museum of Modern Art (MoMA) a mladšími a menšími institucemi, jako je například srbský archiv Domkulture „studentski grad“ (DKSG), je skutečnost, že komunita zajímavější se o experimentální film není příliš početná. Z toho plyne obava ze ztráty zájmu, ovšem zároveň také výhoda udržení osobních kontaktů, které byly zmíněny jak ve vztahu k umělcům samotným, tak s novinářskou a akademickou obcí. Soudržnost komunity jako důležitý faktor sbírkotvorné i distribuční činnosti a také pro uchování živého diskursu vyzdvihla Isabella Reicher z rakouského Sixpack Films. Většina zastoupených institucí se ze stejného důvodu nezaměřuje pouze na distribuci, ale pořádá rovněž rezidence, debaty a work-

shopy pro umělce i pro kritiky a teoretiky a podporuje také vlastní publikační činnost.

Větší rozdíly už panují ve sbírkových politikách. Zatímco mladší či menší subjekty jsou vůči přijímání nových titulů velmi otevřené, instituce s dlouhou tradicí pracují s hustšími sítěmi. Zástupkyně ředitele britského LUX Maria Palacios Cruz vysvětlovala, proč před několika lety zrušili veřejné výzvy a soutěže: „Dlouhou dobu jsme zastávali otevřenou politiku. Nemohli jsme se ale věnovat každému filmu a máme řadu věcí, které nikdo ani neviděl. Abychom omezili zamítání žádostí, zrušili jsme před pěti lety open call, takže kontaktovat nás je velmi těžké. Vycházíme z úzkého vztahu s umělci, o jejichž práci se staráme. Každoročně přibíráme maximálně šest umělců. Preferujeme akviziční panely, kde nám práci umělců zprostředkovávají naši i externí kurátoři, dramaturgové, kritici či galeristé.“

Naopak v Canadian Filmmakers Distribution Centre (CFDMC) zastávají politiku otevřeného archivu, do něhož může každý a kdykoli přihlásit svůj film. Zástupkyně ředitelky centra Genne Speers zdůraznila, že mají povinnost zaregistrovat každý přihlášený snímek a teprve poté, při přípravě pásu určených k distribuci, nastupuje většinou tematická kurátorská práce. Speers uvedla, že zapovězená témata jsou jen ta, která jsou homofobní či rasistická.

Volba mezi otevřenou archivní politikou nebo naopak kurátorskými sbírkami naznačila v debatě možný principiální konflikt, který ale utišilo vědomí odlišných provozních možností jednotlivých institucí a jejich lokálních specifik. Hlubší pochopení důvodů pro volbu takto odlišných strategií a zároveň pokusů o jejich praktické smíření by však mohlo být přínosem také pro paměťové instituce a interpretaci dějin kinematografie.

Na problematiku zahlcení audiovizuálními díly reagoval Josh Siegel, kurátor filmového oddělení MoMA, které se věnuje sběru pohyblivého obra-

6) Konferenční setkání o distribuci experimentálních filmů. Dostupné online: <<http://www.dokument-festival.cz/industry/conference-fascinations>>, [cit. 14. 11. 2017].

zu od konce dvacátých let minulého století a jehož prioritou je mapování domácí produkce, nicméně mají i bohaté zahraniční sbírky. Portfolio filmového oddělení se podle něj rozšiřuje také podle toho, co aktuální tým kurátorů objevuje jako kinematografii, ať už jde o pátrání v minulosti nebo akceptování nových forem pohyblivého obrazu. Zhlcení, s nímž se v současnosti potýkají, se z velké části týká filmů vzniklých na digitální bázi, proto se chtějí zaměřit na školení samotných tvůrců v samostatné prezervaci jejich vlastní tvorby.

V závěru dne vrátila Andrea Slováková v souvislosti se zmiňovanou „záplavou“ děl do pléna otázku, jak a kde mohou začínající umělci reálně upoutat pozornost distributorů a kurátorů. Shoda panovala v akcentování role osobních kontaktů, k jejichž navázání jsou ideální právě festivalové platformy nebo rezidence. V debatě zazněla kritická úvaha týkající se vlivu uměleckého a filmového provozu na tvorbu aktuální generace. Zda právě uměleckými výzvami a rezidencemi, preferováním formátů a způsobů prezentací či dokonce témat nelimitují filmoví a umělečtí kurátoři přehnaně činnost umělců. Tyto komentáře mohou být chápány jako kritická sebereflexe i podnět k revidování kurátorského podílu na samotném tvůrčím procesu.

Třetí ročník Konference Fascinace naznačil směr, kterým by se mohlo toto setkání ubírat dále: v debatě, která by do značné míry souvisela s institucionální kritikou a zároveň s valorizací kurátorských intervencí, by neměli chybět účastníci z řad samotných tvůrců či filmových a uměleckých teoretiků. Prozatím Konference Fascinace naplňuje ambice platformy ke sdílení provozních zkušeností, ale dává tušit i oblasti, v nichž by se více uplatnila kritická reflexe.⁷⁾

Sylva Poláková

7) Celý průběh konference natáčel reportážní tým internetové platformy pro současné umění Artyčok TV. V době přípravy tohoto článku nebyla reportáž ještě publikována, proto není pod jednotlivými citacemi uveden přesný odkaz.